

Sorokina G. A. Tourist-regional Practice as a Necessary Condition of Professional Training Specialists in Tourism Industry

The need of introduction of tourist-regional practice in study process for students of second course of specialty «Tourism» is proved in the article. The program of this practice is created, the algorithm of description of tourist natural and social-economical origin attractions is offered. The characteristics of each stage of tourist-regional practice are given. Preparatory stage practice involves students handling literary and cartographic materials, familiarizing them with the most important methods of tourist research, study tourism potential, tourist resources of certain area. The second stage is a research tourism potential and tourism resources of a territory, during which students carry out the study of tourism potential of investigated region and describing tourist attractions. The third stage is office processing of practice results, it provides documented studies of tourism resources and tourism attractions. Formulation of conclusions about the development of different types of tourism in investigated area. Making video and photographic practice. Reporting.

Key words: tourist-regional practice, professional training specialists, tourist site, tourism industry.

Стаття надійшла до редакції 16.04.2013 р.

Стаття прийнята до друку 31.05.2013 р.

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Харченко С. Я.

УДК 37.091.2:37.041

С. О. Шехавцова

ТЕХНОЛОГІЯ ПОРТФОЛІО ЯК ПОКАЗНИК САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ

Діяльність Ради Європи спирається на багаторічний досвід упровадження освітніх проектів, що підтримують полікультурні традиції. Найуспішнішим та найефективнішим проектом став проект Європейського мовного портфелю (European Language Portfolio), основною метою такого проекту було вивчення мов та впровадження мовної політики країн-членів Європейського Союзу [1, с. 11].

На сьогодні в Україні Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ сторіччі ставить аналогічну мету перед системою освіти. У контексті цього проекту набуло актуальності сприяння толерантності між представниками різних мов, культур та соціальних сфер. Саме мова та національна культура вважається найбільшою цінністю нації. Тому вивчення культури крізь мову – це шлях до подолання непорозуміння, шлях до взаємопорозуміння та поваги до культурного та етнічного

розмаїття. Цей проект передбачає інноваційні підходи до визначення цінностей сучасною молоддю, використання сучасних педагогічних технологій. Проект передбачає наступні завдання: по-перше, поглиблення взаємопорозуміння й толерантності між громадянами Європи; по-друге, підтримку та впровадження мовного й культурного різноманіття; по-третє, упровадження мовних компетентностей та інтеркультурного навчання для багатомовності через розвиток навчальної відповідальності та автономії; по-четверте, чітке та прозоре запровадження компетентностей і кваліфікацій для полегшення мовного навчання та мобільності в Європі [1, с. 39].

Українська освіта сьогодні перебуває в пошуку ефективних технологій навчання іноземних мов. Очевидно, невід'ємною складовою освітнього процесу є автентичне оцінювання та його різновид – портфоліо. Портфоліо у перекладі з італійської – «тека з документами», «тека фахівця». Педагогічна філософія портфоліо передбачає інтеграцію кількісного та якісного оцінювання, перенесення акцентів на досягнення, успіх, самооцінку.

В Україні портфоліо почали активно застосовувати в освітніх системах з 2003 року – спочатку як інноваційний метод навчання іноземної мови у школі. Останнім часом мовне портфоліо привернуло увагу науковців у галузі методики навчання іноземної мови, викликало інтерес в учителів

З'явилося чимало праць, присвячених проблемам забезпечення якості освіти технологією портфоліо (О. Кучерук, О. Локшина, С. Ніколаєва, Т. Полонська, І. Соколянська та ін.). Матеріали портфоліо укладають, орієнтуючись на стандартну структуру мовного портфоліо, рекомендованого європейським країнам Комітетом Ради Європи.

Мета статті – визначити особливості технології портфоліо як показника самоосвітньої діяльності суб'єктів педагогічного процесу та проаналізувати відмінності портфоліо для вчителів та учнів.

Портфоліо як поняття, поширене останніми роками, в усьому світі є методом оцінювання досягнень людини. Портфоліо є формою автентичного оцінювання освітніх результатів щодо продукту, створеного людиною у процесі навчальної, творчої, соціальної та інших видів діяльності. Отже, портфоліо відповідає меті, завданням та ідеології практико зорієнтованого навчання. Суттєвого значення портфоліо надає плануванню і самооцінюванню людиною своїх освітніх результатів.

Традиційне портфоліо – це добірка, колекція робіт, метою яких є демонстрування освітніх досягнень людини. Портфоліо є, по суті, альтернативним засобом оцінювання відносно традиційних форм (тест, іспит), що дозволяє йому вирішувати основні завдання: відстежити індивідуальний прогрес людини, якого вона досягла в навчанні за відсутності безпосереднього порівняння із досягненнями інших однокласників; оцінити освітні досягнення особи та доповнити (замінити) результати тестування або інших традиційних форм контролю.

Портфоліо є сучасною ефективною формою оцінювання, яка допомагає вирішувати важливі педагогічні завдання: 1) підтримувати та стимулювати навчальну мотивацію учнів; 2) підтримувати їхню активність і самостійність, розширювати можливості навчання та самонавчання [2, с. 4 – 5].

На Заході ідея портфоліо виступає суттєвим складником модернізації освіти. Його відносять до одного з основних освітніх трендів останнього десятиліття, а школу XXI століття вважають „школою портфоліо”. Портфоліо є не лише інноваційним навчальним засобом у складі цілісного навчально-методичного комплексу, а й сучасною ефективною формою накопичення й оцінювання індивідуальних досягнень учнів, що доповнює традиційні контрольні засоби. Укладання мовного портфоліо підтримує високу навчальну мотивацію в оволодінні іноземною мовою при цьому дає змогу формувати певні компетентності учнів, зокрема соціокультурну.

За визначенням З. Никитенко, мовний портфель (мовне портфоліо) – це „пакет документів, який дозволяє учневі самостійно фіксувати й оцінювати свої досягнення та досвід в оволодінні іноземною мовою незалежно від методів і засобів навчання, що використовуються” [3, с. 9].

На думку Т. Полонської, мовне портфоліо – це інструмент самооцінки і власної пізнавальної, творчої праці учня, рефлексії його самостійної діяльності, включаючи будь-яку освітню діяльність. Рефлексія є центральним елементом основної педагогічної функції Європейського Мовного Портфоліо: зробити процес іншомовного навчання прозорішим для учнів, допомогти їм розвинути їхню здатність до відображення та самооцінювання, надаючи в такий спосіб старшокласникам можливість поступово збільшувати відповідальність за власне навчання [4, с. 3].

У сучасній практиці викладання іноземних мов ефективно використовуються різні види мовного портфоліо залежно від його цільової спрямованості:

- мовне портфоліо як інструмент самооцінки досягнень учнів у процесі оволодіння іноземною і рівня володіння цією мовою (Self-Assessment Language Portfolio);
- мовне портфоліо як інструмент автономного вивчення іноземної мови (Language Learning Portfolio). Цей вид портфоліо може також варіюватися залежно від мети і спрямованості: мовне портфоліо з читання (Reading Portfolio), мовне портфоліо з аудіювання (Listening Portfolio), мовне портфоліо з говоріння (Speaking Portfolio), мовне портфоліо з письма (Writing Portfolio), мовне портфоліо із взаємопов’язаного розвитку видів іншомовної мовленнєвої діяльності (Integrated Skills Portfolio);

- мовне портфоліо як інструмент демонстрації навчального продукту – результату оволодіння іноземною (Administrative Language Portfolio);
- мовне портфоліо як інструмент зворотного зв'язку в навчальному процесі з іноземної мови (Show Case, Feedback Language Portfolio);
- багатоцільове мовне портфоліо, що відображає різні цілі в галузі оволодіння іноземною (Comprehensive Language Portfolio).

За своєю суттю мовне портфоліо є гнучким навчальним засобом і може бути адаптоване практично до будь-якої навчальної ситуації. Варіації його видів можуть різнитися за метою навчання, віком учнів, етапом чи рівнем оволодіння іноземною мовою, умовами навчання, індивідуальними особливостями школярів та індивідуальним стилем навчальної діяльності, а також за методами і засобами навчання, що використовуються. Можливі також комбінації окреслених видів мовного портфоліо для досягнення різних цілей роботи над мовою, що вивчається.

Такі комбінації різних видів мовного портфоліо дають можливість формувати в учнів здатності до об'єктивної самооцінки та вміння робити необхідні висновки стосовно власного самовдосконалення у процесі навчання іноземної мови.

Так, у мовне портфоліо типу Administrative включаються, як правило, зразки кращих самостійних робіт учня, виконані ним протягом певного періоду. За допомогою такого портфоліо школяр може продемонструвати свої досягнення у використанні мови, яку вивчає, під час інтерв'ю при прийомі на роботу, при вступі до навчального закладу або в інших цілях. У цьому випадку мовне портфоліо виконує соціальну функцію інформування про успіхи і досвід учня у сфері міжкультурного спілкування.

Мовне портфоліо типу Feedback містить матеріали навчальних завдань, що фіксують ступінь сформованості певних умінь із різних видів іншомовного спілкування, і здатність учнів реалізовувати ці вміння при виконанні завдань різних типів. Функція цього типу мовного портфоліо – здійснювати зворотний зв'язок за результатом виконання певних навчальних завдань і на основі оцінки результату проводити необхідну корекцію самостійної навчальної діяльності щодо оволодіння іноземною мовою.

Мовне портфоліо типу Show Case виконує певну репрезентативну функцію – накопичувати і представляти зразки мовленнєвих робіт, досвіду іншомовного спілкування, використання мови, що вивчається, у різних ситуаціях, а також самостійні, у тому числі творчі роботи школяра. Учень відбирає свої роботи до цього мовного портфоліо на основі власної оцінки успішності та якості своєї мовленнєвої творчості.

Незважаючи на те, що в країнах Європи існує безліч версій мовного портфоліо, кожна з них повинна мати три компоненти і базуватися на шести рівнях і п'яти навичках, прописаних у Загальноєвропейських компетенціях. Європейське Мовне Портфоліо – це своєрідні уніфіковані вимоги до оцінки рівня мовного розвитку і водночас особистий документ учня, з яким він працює декілька років.

Цілі мовного портфоліо полягають в тому, щоб:

- 1) запровадити в практику навчання іноземних мов перспективну освітню ідеологію;
- 2) озброїти учня надійним інструментом для визначення своїх успіхів в оволодінні мовами;
- 3) надати вчителю можливість оцінювати рівень досягнень кожного учня в оволодінні іноземною мовою і вносити, за необхідності корективи у свою викладацьку діяльність;
- 4) розвивати і підтримувати мотивацію кожного учня до вивчення іноземної мови;
- 5) формувати інноваційну особистість учня, розвивати вміння конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі; ставити перед собою завдання та поетапно їх вирішувати.

Отже, основні функції мовного портфоліо (педагогічна, інформаційна) полягають у тому, щоб:

- 1) наочно продемонструвати учневі його успіхи в оволодінні іноземною мовою;
- 2) допомогти йому усвідомити цінність міжкультурного спілкування у своєму найближчому оточенні, у регіоні, країні, Європі;
- 3) сформувати самооцінку учня в процесі оволодіння іноземними мовами;
- 4) допомогти оцінити свій рівень володіння іноземними мовами і порівняти його з європейськими нормами.

Технологія портфоліо існує не тільки для самоосвітньої діяльності учнів, а й для оцінювання результатів педагогічної діяльності самого вчителя. Творча особистість сучасного педагога характеризується постійним прагненням до самонавчання і професійного самовдосконалення.

Професійно-педагогічне портфоліо у формі оцінки самоосвітньої діяльності вчителя пов'язано з проблемами вивчення динаміки його професійного зростання, з необхідністю відслідковування професійного самоудосконалення у міжатестаційний період та підсумковий, а також оцінювання його професійно-педагогічної діяльності в процесі педагогічної атестації, з одного боку, і частим незадоволенням учителів традиційними формами (а то і результатами) оцінки їхніх професійних досягнень, з іншого.

Відзначимо, що педагогічне портфоліо дозволяє вирішити ряд завдань навчально-педагогічної роботи, серед яких:

- розвинути і постійно підтримувати мотивацію, готовність педагога до свідомої ефективної цілеспрямованої самоосвіти;
- розвинути рефлексивну і самооцінювальну діяльність, поширити можливості самонавчання;
- прискорити процес оцінювання, визначаючи діапазон професійних можливостей учителя;
- фіксувати зміни й зростання за певний час;
- забезпечити неперервність самоосвіти;
- сприяти персоналізації післядипломної освіти вчителя, підвищенню рівня його методичної культури.

В структурному плані педагогічний портфоліо для вчителя повинен містити таку структуру (див. рис. 1.1):

1) Загальні відомості про вчителя. В цьому розділі містяться матеріали, що відбивають досягнення вчителя в різних галузях:

- прізвище, ім'я, по батькові, рік народження;
- освіта (що і коли закінчив, отримана спеціальність і кваліфікація за дипломом);
- трудовий і педагогічний стаж, стаж роботи в даному навчальному закладі;
- підвищення кваліфікації (назва структури, де прослухані курси, рік, місяць, копії документів, що підтверджують наявність учених і почесних звань та ступенів);
- найбільш значимі урядові нагороди, грамоти, листи подяки; дипломи різних конкурсів.

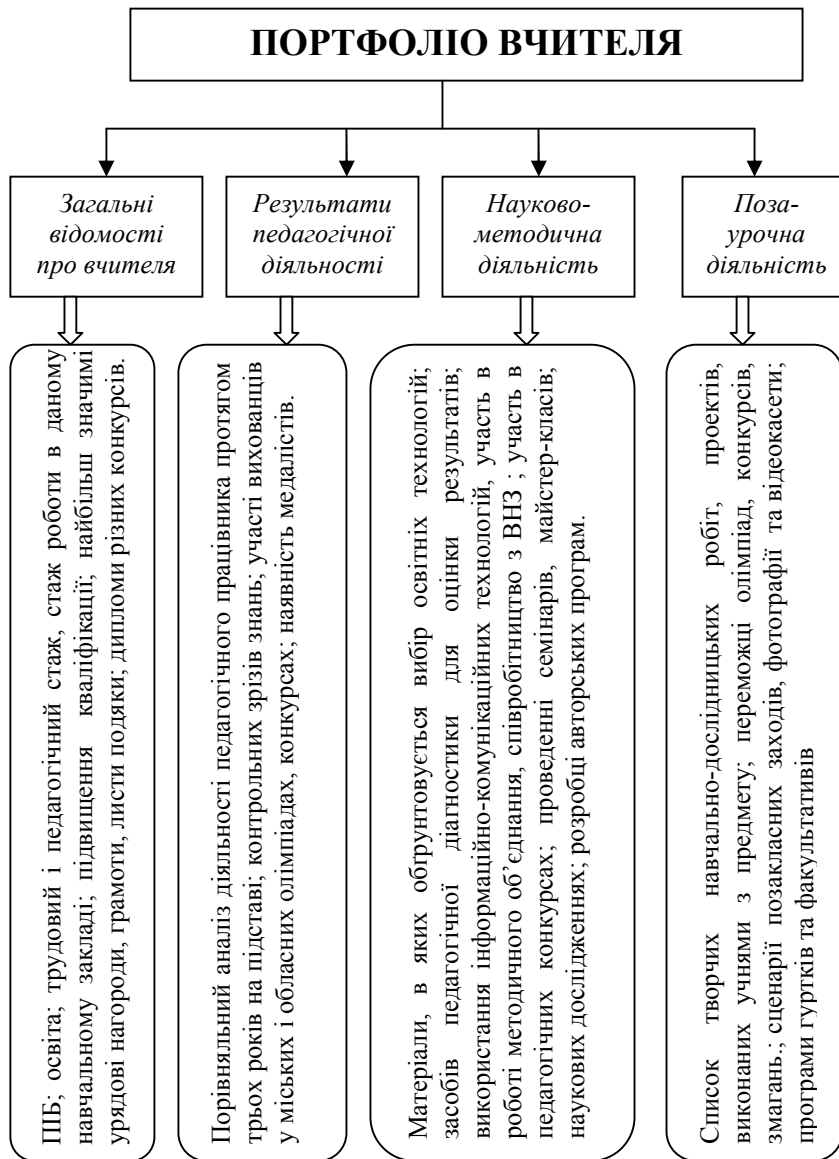

Рис. 1.1. Складові портфоліо вчителя

3) *Науково-методична діяльність.* У цьому розділі містяться методичні матеріали, що свідчать про професіоналізм педагога:

- матеріали, в яких обґрунтовується вибір атестованим освітньої програми і комплекту навчально-методичної літератури;
- матеріали, в яких обґрунтовується вибір атестованим використовуваних освітніх технологій;
- матеріали, що містять обґрунтування застосування атестованим у своїй практиці тих чи інших засобів педагогічної діагностики для оцінки освітніх результатів;
- робота в методичному об'єднанні, співробітництво з вищими навчальними закладами та іншими установами;

- участь у професійному і творчому педагогічному конкурсах, у методичних і предметних тижнях;

- організація і проведення семінарів, круглих столів, майстер-класів, проведення наукових досліджень;

- розробка авторських програм;

- написання рукопису кандидатської або докторської дисертації;

- підготовка творчого звіту, реферату, доповіді, статті.

4) *Позаурочна діяльність з предмету.* Розділ містить такі документи:

- список творчих робіт, рефератів, навчально-дослідницьких робіт, проектів, виконаних учнями з предмета;

- переможці олімпіад, конкурсів, змагань, інтелектуальних марафонів та ін.;

- сценарії позакласних заходів, фотографії та відеокасети із записом проведених заходів (виставки, предметні екскурсії, брейн-ринги тощо);

- програми гуртків та факультативів.

Загальноприйнятої моделі педагогічного портфоліо не існує, адже портфоліо вчителя підпорядковане обраній меті, і саме вона визначає його тип, відображає індивідуальність автора, рівень його професійної майстерності, намічені ним шляхи до самовдосконалення. Значну роль у формуванні портфоліо відіграє специфіка навчальної дисципліни, у межах якої воно створюється. Робота над створенням портфоліо вимагає від учителя регулярного самомоніторингу, націленості на самовдосконалення.

Відзначимо, що учнівське портфоліо виконує певну репрезентативну функцію – накопичувати і представляти зразки мовленнєвих робіт самого учня, досвід іншомовного спілкування, використання мови, що вивчається, у різних ситуаціях, а також самостійні, творчі роботи.

До основних переваг портфоліо як сучасної технології автономного оволодіння іноземною мовою слід віднести: 1) дозволяє охопити і спланувати самостійну рефлексивну діяльність учня з оволодіння іноземною мовою; 2) забезпечує учням можливість визначення власного рівня володіння іноземною мовою; 3) сприяє навчанню впродовж усього життя; 4) допомагає плануванню процесу власного навчання і самоконтролю; 5) надає можливість учителю виступати в ролі координатора, а не ініціатора навчального процесу; 6) індивідуалізує навчання, дозволяє учителю тісніше спрацювати з кожним учнем; 7) заохочує учнів до творчості, відповідальності, ініціативності, самостійності.

Таким чином, в статі було представлено особливості технології портфоліо як показника самоосвітньої діяльності суб'єктів педагогічного процесу. По суті, портфоліо для учнів – це інструмент самооцінки і власної пізнавальної, творчої праці учня, рефлексії його самостійної

діяльності, включаючи будь-яку освітню діяльність. Портфоліо для учителів передбачає оцінку самоосвітньої діяльності вчителя, що пов'язано з проблемами вивчення динаміки його професійного зростання, з необхідністю відслідковування професійного самоудосконалення у міжатестаційний період та підсумковий, а також оцінювання його професійно-педагогічної діяльності в процесі педагогічної атестації.

Список використаної літератури

1. Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К.: К.І.С., 2003. – 296 с. **2. Портфоліо педагога /** Укладач І. Т. Соколянська. – Х. : Вид. група «Основа», 2013. – 224 с. **3. Никитенко З. Н.** Европейский языковой портфель для начальной школы / З. Н. Никитенко // Иностранные языки в школе. – 2008. – № 5. – С. 9 – 13. **4. Полонська Т. К.** Мовне портфоліо як інноваційний компонент навчально-методичних комплексів з іноземної мови для старших класів. Режим доступу: archive.nbuv.gov.ua

Шехавцова С. О. Технологія портфоліо як показник самоосвітньої діяльності суб'єктів педагогічного процесу

В статті автор визначає особливості технології портфоліо як показника самоосвітньої діяльності суб'єктів педагогічного процесу та аналізує відмінності складання портфоліо для вчителів та учнів. В статті представлено комбінації різних видів портфоліо, які сприяють формуванню в учнів здатність до об'єктивного самооцінювання та вмінь робити необхідні висновки стосовно власного самовдосконалення у процесі навчання іноземної мови, а також подано структуру професійно-педагогічного портфоліо вчителя.

Ключові слова: технологія портфоліо, самоосвітня діяльність, професійно-педагогічне портфоліо, Європейське мовне портфоліо.

Шехавцова С. А. Технология портфолио как показатель самообразовательной деятельности субъектов педагогического процесса

В статье автор определяет особенности технологии портфолио как показателя самообразовательной деятельности субъектов педагогического процесса и анализирует отличия составления портфолио для учителя и учеников. В статье представлены комбинации различных видов портфолио, которые способствуют формированию у учащихся способности к объективному самооцениванию и умений делать необходимые выводы относительно собственного самоусовершенствования в процессе изучения иностранного языка, а также представлена структура профессионально-педагогического портфолио учителя.

Ключевые слова: технология портфолио, самообразовательная деятельность, профессионально-педагогическое портфолио, Европейское языковое портфолио.

Shekhavtsova S. A. Portfolio Technology as Self-Educational Activity Level of the Individuals in the Pedagogical Process

The author determines the peculiarities of the portfolio technology as self-educational activity level of the individuals in the pedagogical process and distinguishes the teacher's portfolio and pupil's portfolio in the article. In the article the different variations of the portfolios are presented, which promote the formation pupil's ability to sufficient self-evaluation and the skills to recognize their own progress in the foreign language learning. In addition, the professional and pedagogical structure of teacher's portfolio is presented. The teacher's portfolio consists of four parts: 1) general information about the teacher; 2) the results of teacher's pedagogical activity; 3) the scientific and methodological teacher's performance; 4) extra-curricular activity.

Concerning to the portfolio advantages as the new pedagogical technology of teaching and learning foreign languages, it allows to plan and to organize the pupils' reflective activity in learning foreign language; to comprehend the pupils' level of foreign language; to continue life-long study; to assist planning the individual study process and to control their own activity; to give the teacher an opportunity to coordinate the teaching process; to individualize the pedagogical process; to encourage pupils' creativeness, responsibility, attentiveness and originality.

Key words: portfolio technology, self-educational activity, professional and pedagogical portfolio, European Language Portfolio.

Стаття надійшла до редакції 15.05.2013 р.

Стаття прийнята до друку 31.05.2013 р.

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Савченко С. В.